

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

18 Vtrùm licitum sit aliquando rem alienam emere, & emptam retinere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

inquit Nauarrus) quod intellige non teneri ex iustitia, sed fieri potest vt teneatur ex charitate; vt si alter sit pauper, & graue sit illi tale detrimentum: cum enim ipse sit causa illius grauis incommodi, tenetur illud amouere ex charitate, si commodè potest. cessante tamen paupertate alterius, non teneretur; quia nec charitas nec iustitia illum obligat. Quod si vendidisset bona fide, nihil de redemptione cogitans, & postea rogatus redimeret praesenti pecunia, non peccaret, vt rectè docet Angelus Usura 1. nu. 60. idem dicendum si ipse iustam aliquam rationem habeat sic contrahendi cum aliquo diuite, & scandalum absit.

DUBITATIO XVII.

Utrum is qui vendidit rem alienam, possit retinere pretium.

Hanc dubitationem attigimus c. 14. dubit. 1. & 5. & cap. 20. dub. 18. num. 163.

Notandum est, quod ille vel bona fide vendidit, nesciens esse alienam, vel mala: rursus vel ditior factus est, vel non est.

133 *Si bona fide vendidit.* Dico Primò, Si bona fide vendidit, & non est factus locupletior, non tenetur domino ad pretij restitutionem. Probat, quia neque ratione rei accepta; cum hæc apud ipsum non extet, nec vllum ex ea pereperit emolumentum: neque ratione iniustæ acceptionis; cum nullam iniustitiam commiserit. neque etiam emptori, quamdiu emptor rem illam retinet; quia contractus fuit validus, & emptor nullum ex illo damnum accepit. Si tamen res euincatur, vel domino restituatur, tenebitur emptori de euictione. Non tamen tenetur monere emptorem esse alienam, si casu contigerit id eum resciscere; quia non tenetur cum pari suo damno curare, vt alteri fiat restitutio eius, quod nulla eius culpa perit, vel alienatum est. vide supra cap. 14. dub. 1. & 5.

134 Dico Secundò, Si factus est locupletior ex venditione, tenetur illud lucrum restituere domino: quia illud lucrum supplet vicem rei alienæ. vnde et si non sit alienum, tamen quia in locum eius successit, & ex ea prouenit, debet restitui, veluti fructus rei. par enim non est, vt quis ex re aliena ditescat absque sua industria. Secus si illud lucrum ex industria proneniat, vt si rem detulit in alium locum, vbi pluri vendidit: tunc enim non tenebitur illud restituere, quia est fructus industria; vt supra loco citato ostensum est.

135 *Si mala fide vendidit.* Dico Tertio, Si mala fide vendidit, & non est factus locupletior, eò quod tantidem emerit, distinguendum est: vel enim poterat rem domino restituere, vel non poterat. Si poterat rem domino restituere, & eam alienauit, communis ferè DD. sententia est, teneri ad restitutionem pretij seu aestimationis. ratio est, quia eam alienando, damnum infert; sicut si eam perimeret. & alias nullum ius ad illam alienandam habebat. Secus est, dum res empta à fure, eidem restituitur: hoc enim non est alienare, aut in alium transferre, sed contractum priorem resolvere: quod iuxta probabilem sententiam poterat facere, ad vitandum damnum pretij, si alia ratione cauere non poterat, vt dictum est cap. 14. dubit. 3. Verum extra hunc casum tenebatur etiam cum damno pretij, rem

domino restituere, vnde si non fecerit, tenebitur compensare aestimationem. Si verò non poterat eam domino restituere, & per alienationem non reddidit eam recuperatu difficiliorem, non videtur domino teneri; nisi quatenus ex illa alienatione est factus ditior. Ratio est, quia per illam alienationem nihil damni intulit domino. Itaque non tenetur ratione rei accepta; neque ratione iniustæ acceptionis. suppono enim, quod ipse domino eam non eriperit; neque sit causa cur ei restitui non possit. Confirmatur, quia ob hanc causam multi DD. tradunt, emptum à fure etiam mala fide, posse eidem restitui, ad pretium recuperandum; etiam si domino restitui possit, vt supra cap. 14. dubit. 3. ostensum est: ergo multò magis, quando non potest restitui, poterit absque iniuria alteri vendi.

Hac ratione multi in Anglia & Hollandia, qui bona Ecclesiastica immobilia ab aliis empta, aliis postea vendiderunt, excusari possunt à restitutione. per hanc enim venditionem nihil damni Ecclesiæ, cui illa bona, hoc statu rerum, restitui non possunt, intulerunt. Vnde non tenentur Ecclesiæ restituere pretium, vel æquiualens. Si tamen ex fructibus, vel venditione, facti sint locupletiores, tenentur eatenus: nam fructus sunt Ecclesiæ, hoc ipso, quo in re Ecclesiæ nascuntur: & lucrum ex venditione, etsi Ecclesiæ non sit; est tamen ei debitum, tamquam id quod succedit in locum rei, nisi ex industria prouenierit.

Neque etiam hi tenentur emptoribus, qui ab ipsis ea bona emerunt; quia etsi contractus fuerit irritus, & consequenter non fuerit translatum dominium pretij, vt patet ex dictis c. 20. dub. 18. tamen quia venditor illud volente emptore accepit & retinet, & emptor nollit dissoluere contractum, & restituere emptum; non tenetur venditor illi pretium restituere, sed potest retinere loco rei venditæ. Si tamen emptor vellet dissoluere contractum, & emptum restituere, deberet venditor ei reddere pretium, quia ab initio contractus fuit irritus.

DUBITATIO XVIII.

Utrum licitum sit aliquando rem alienam emere, & emptam retinere.

Videtur non posse vniquam emi, aut retineri res talis. Primò, Quia venditor non potest eam vendere, cum sit raptor, fur, aut iniquus detentor, sed tenetur restituere domino: ergo nec emptor potest emere. Secundo, Quia per talem venditionem non transfertur dominium (non enim venditor potest transferre in alterum ius, quod ipsemet non habet) ac proinde manet aliena in specie, atque res aliena restituenda est domino, si fieri potest: vel si non potest, eò quod ignoretur, danda est in pauperes; illa enim censetur domini voluntas, & sic quodammodo ipsi domino in pauperibus restituitur. nam fructus restitutionis redundat in dominum, cum pauperes pro ipso orent; vt passim DD. docent. Tertio, Qui emunt res furtiuas vel raptas, fiunt participes criminis, & quodammodo fouent auctores in crimine: si enim non inuenirent emptores, non raperent aliorum merces.

Pro

Pro responsione notandum est, rem alienam, quæ à fure, raptore, vel alio possessore iniquo venditur, vel posse restitui domino, vel non posse restitui: rursus, vel esse spem fore recuperandam à domino, vel non esse: denique, vel non defore alios multos emptores, qui numquam restituent, si ego non emero; vel tales defore. Nunc

Si erat spes recuperandi.

Dico Primò, Si spes erat dominum alia ratione rem suam recuperaturum, non possum illam emere, nisi animo ipsi restituendi, nec possum exigere pretium quod dedi, sed solum quantum prudenter consideratis circumstantiis iudicabitur dominus in ea recuperanda fuisse expensurus. Ratio est, Quia cum res sit aliena, & possit restitui, debet restitui: nec dominus tenetur aliquid solvere, nisi quatenus vtiliter negotium eius gessi, seu quanti æstimabitur rei saluatio. si plus dedi, meæ id imputem imprudentiæ: quia non tenetur ipse meos errores luere, vt aperte colligitur L. Sed an vltro. 10. in fine, 7. de negotiis gestis.

Obiectio.

Dices, Gestor negotiorum non tenetur nisi de culpa lata; quia totum agit in vtilitatem alterius: ergo dominus tenebitur compensare, etiam si culpa leuis commissa sit; vt si putabam rem fore irrecuperabilem, vel plus solui quam par erat pro talis rei redemptione.

Resp.

Respondedo, illum non teneri domino ex culpa leui, si per talem culpam illum ladar; v. g. expendendo ipsius pecuniam, vel rem vendendo, &c. Si tamen gerendo negotium alterius seipsum ladar, per talem culpam, v. g. suam pecuniam expendendo; dominus non tenetur illi: quia non tenetur, nisi quanti prudenter gestio talis negotij seu saluatio rei æstimabitur. Vnde si per errorem amplius de suo impenderit, sibi imputet. Si tamen hic & nunc gestio negotij prudenter instituta fuerit, tenetur eam integrè compensare; etiam si fortè dominus alia via minore sumptu rem erat recuperaturus. quia id per accidens est; & hæc cauillatio semper opponi possit. Idem dicendum, etiam si postea res absque culpa gestoris perierit, vel deterior facta sit. d. L. Sed an vltro, sub finem. & L. Siue hereditaria. 2. 1. 7. de negotiis gestis.

Si non erat spes recuperandi.

Dico Secundò, Si nulla probabilis spes sit dominum rem suam recuperaturum, nisi ego emero, me verò emente possit illi restitui; non possum illam emere animo mihi absolute seruandi: & si id fecero, dominus potest illam postea sibi vindicare absque vlla compensatione: possum tamen emere animo illi exhibendi vt vel mihi illam permittat, vel si id nolit, iustam compensationem gesti negotij soluat.

Prior pars probatur, Quia dominus neque pro re ipsa mihi tenetur, vt quæ ipsius sit (nemo enim rem suam emere tenetur) neque pro gestione negotij, quia non gessi negotium ipsius, sed meum. non enim vt ipsi aliquid commodi adferrem emi, sed vt mihi seruare. vnde si dominus postea rem suam inueniat apud eum qui à fure in luum commodum emit, non tenetur ei quidquam dare, nisi quatenus factus est indelocupletior; vt si res sit notabiliter meliorata sumptibus emptoris, &c.

Si nesciebat esse alienam.

Colligitur aperte L. 6. §. Sed et si. 7. de negotiis gestis. Si tamen bona fide nesciens esse alienam emisset, dominus teneretur refundere expensas, saltem ad eam quantitatem, quam ipse in ea recuperanda facere debuisset. L. Liberto. 3. 1. §. 1. 7. de negotiis gestis: quia vtiliter re ipsa negotium eius

gestum est: nec par est, vt alter absque sua culpa hoc damnum sustineat.

Alter pars probatur, Quia cum sic vtiliter negotium eius gestum sit, tenetur refundere sumptus; vt patet ex L. 2. 3. & sequentibus. 7. de negotiis gestis: vel relinquere ei rem redemptam, si fortè malit ea carere, quam sumptus præstare. Quòd si nolit, poterit nihilominus alter in compensationem retinere: quia eo animo rem alioquin perituram suo sumptu liberavit; & ita passim vsu receptum; modò tamen non valdè infra limites iusti pretij eam redemerit. Si enim res longè plus valet quam expensæ, & dominus nolit refundere expensas, & rem sibi restitui: debet gestor esse contentus expensis, quas vel auctoritate Iudicis, vel ex re ipsa obtinere poterit, si ea fructuosa sit; vel eam retinebit veluti in pignus, donec dominus soluerit.

Dico Tertio, Quando non est probabilis spes, 137 rem domino posse restitui, eaque publicè vendi. *Si publicè vendatur.* possum & ego per se loquendo emere, animo mihi seruandi vel vendendi; si dominus non comparuerit; & si comparuerit, illi eodem pretio relinquendi. Probatur, Quia in hoc casu nulla sit iniuria domino ab emptore, inò agitur negotium domini, quantum agi potest; vnde nec ipse tenetur inuitus, sed consentiens in translationem dominij cum illo onere. Hoc modo Catholici in *Rapta à priuatis.* Hollandia possunt emere merces sibi publicè propositas, quas hæretici in mari ceperant. Confirm. Quia alioquin totum hoc lucrum solis hæreticis cederet, qui iniustum bellum fouent, & Religionem oppugnant, nec emunt animo restituendi in euentu quo dominus compareret, sed omnino sibi retinendi tamquam iuste capta.

Sed aduertendum est, Rarò sciri posse qui sint domini, nisi aliqui mittant suos actores, qui nomine ipsorum illa redimant. Primò, Quia sunt res diuersissimæ, nec sciri potest, quid cuius fuerit. Deinde, quia interdum 100. 200. 300. vel plures partem in illis mercibus habent. plurimi enim ad huiusmodi nauticas traiectiones solent contribuere. vnde si res in tam multos diuidenda foret, singulis minimum obtineret. itaque non curant recuperare. Denique multi nolunt sciri se damnum passos, seque, quantum possunt, occultant; præsertim cum desperant se quidquam nisi maiore sumptu recuperaturos.

Ad Primam rationem in oppositum, Neganda *Ad argumenta.* conseq. Quòd enim raptor vendat, facit inuito domino, qui vult sibi restitui; vel si id fieri nequit, saltem pauperibus. Supposita tamen illius iniqua voluntate vendendi, non est dominus inuitus, neque verò cum ratione esse potest circa talem emptionem, qualem diximus.

Ad Secundam, Translatio dominij in emptorem non fit auctoritate & voluntate raptoris, sed tacito consensu domini, cui expedit tali modo illud transferri: quia transfertur eum onere restituendi, si dominus comparuerit. Dici etiam potest transferri dominium iure gentium tamquam rei adespore, etsi cum onere in euentu domini comparentis; maximè cum emptor ille non sit particeps iniquæ inuasionis & rapinæ, nec illi faueat. Expedit enim communiter Reipub vt bona incerta non maneant vacantia. Neque necesse est vt fiat restitutio in pauperes, quòd res emptæ est præsertim tali animo; consulendum tamen esset,

vt id in quo facti sunt ditiores, pauperibus conferant. quia illud domino restitui deberet, detracta tamen industria & expensarum aestimatione. Vide supra cap. 14. Dub. 6. & 7.

Ad Tertiam, Qui emunt talia modo supradicto, nimirum cum illis circumstantiis quas exposuimus, non sunt participes criminis, nec fouent auctores in malo, cum plurimi emptores alij non sint defuturi, qui absque animo restituendi sint empturi. Prædictam sententiam expressè post hæc scripta deprehendi traditam à Molina disputatione 118. §. Illud postremò.

DUBITATIO XIX.

Utrum is, cui aliquid traditum est vendendum, possit sibi aliquid ex pretio retinere, si plures vendiderit, quam ei est præscriptum.

138
Retinere
ex pretio.

Respondeo non posse, si vel mercedem pro suo labore accipiet, vel erat in famulatu; vel si gratis hoc officium præstandum suscepit. ratio est, quia non habet vllum legitimum titulum, quo possit sibi aliquid ex pretio vsurpare. non enim ratione rei venditæ, cum hæc non sit ipsius; nec ratione industriae vel ministerij, quia pro ea mercedem accipit; vel si erat in ministerio, tenebatur sine mercede. Ita Siluester ex Archidiacono verb. Emptio, q. 24. & alij. Nec obstat, quòd dominus rei vendendæ pretium determinauerit; quia id solum videtur fecisse ne venderetur infra, non autem ne supra, si fortè occasio ita ferret. Vnde eo ipso quo plures fuit vendita, totum illud cessit domino.

139

Aduerte tamen, si talis famulus rem illam pretio à domino indicato sibi compararet, & postea suo nomine plures venderet, non facturum contra iustitiam; ac proinde ad restitutionem obligatum non iri: quia eam iusto pretio à domino comparauit, & postea iusto pretio suo nomine vendidit. Nisi fortè dominus ei mandasset vt venderet quanti intra latitudinem iusti pretij vendi posset. quo casu teneat illam diligentiam præstare. quo facto, possit eam sibi vindicare eo pretio, quòd alij obtulerunt.

DUBITATIO XX.

Quando res in solidum ex interu. llo duobus fuit vendita, vtri debeat.

Hanc questionem tractat Couar. lib. 2. variar. resolut. cap. 19. ad quam breuiter

140
Si neutri
facta sit
traditio.

Respondeo & Dico Primum, Si neutri sit tradita, debetur priori emptori. est communis sententia Doctorum. Ratio est, quia res illa non poterat vendi secundo emptori, cum iam esset vendita: vnde nec potest ei tradi sine iniuria prioris: ergo ne fiat iniuria, tradenda est priori.

Si tradita
secundo
emptori.

Dico Secundò, Si tradita sit secundo emptori, priori autem solum vendita; debita est secundo. Est communis sententia Doctorum, vt docet Couar. supra, n. 1. & constat ex L. Quoties. 15. C. de rei vindicatione, in principio, & in fine, & L. Tra-

ditionibus. 20. C. de pactis. Ratio est, quia solo contractu absque traditione non transfertur dominium, nec acquiritur ius in re, (exceptis quibusdam casibus) sed præter contractum requiritur traditio, vt constat ex dictis legibus. qua de re vide supra cap. 3. Dub. 3. quòd non solum locum habet in contractu emptionis; sed etiam in promissione, donatione & similibus contractibus, imò etiam in locatione, vt docet idem Couar. n. 8. quia etsi conductor per traditionem rei conductæ non habeat dominium; habet tamen rei detentionem, à qua si expelleretur, ante omnia Iudicis officio restituendus esset: sicut is, qui possessione fuit spoliatus. Vnde iure detentionis se defendet contra primum conductorem, qui solum habet actionem personalem in locatorem. Nec refert, quòd contractus cum priore fuerit fortasse iuramento confirmatus; quia hoc quidem efficit vt sit periculosus, si alteri eam tradat; non tamen impedit dominij translationem, vt docet idem Couar. epitome de spons. p. 1. cap. 5. num. 9.

Habet locum
in alijs con-
tractibus.

Notandum tamen Primum, Hoc non procedere in iis euentis, quibus peculiari Iure ex solo contractu absque alia traditione transfertur dominium: vt si aliquid venditum aut donatum sit Ecclesiis, locis pijs, vel ciuitatibus. iuxta L. fin. C. de sacros. Ecclesiis. tunc enim dominium transfertur per solum contractum: vnde non poterit secundus emptor vel donatarius per traditionem dominium acquirere: secus si res solum sit promissa; quia promissio facta pro loco, vel alteri, nõ transfert dominium, nec tribuit ius in re: vnde si res Ecclesiæ promissa, alteri donata & tradita fuerit, huius erit.

Secundò, Non habere etiam locum, quando prior emptori in securitatem contractus res fuit hypothecæ nomine subiecta: tunc enim secundus emptor per traditionem non poterit eius dominium comparare, vt docet Couar. supra num. 7. ex L. Si creditor. 13. §. fin. de distract. pignori: & ratio est, quia qui habet pignus, est simplici creditori præferendus, maximè in ipso pignore.

Tertiò, Si secundus emptor mala fide egit, conscius nimirum prioris contractus, prior poterit ab eo rem euincere, tamquam in fraudem ipsius alienatam. Ita Glossa communiter recepta in cap. Si tibi absentis, in 6. Sponte tamen eam priori tradere non tenetur: nisi fortè induxerit emptorem, vt eam sibi venderet, quo casu est causa damni iniusta, quod prior per illam venditionem incurrit, iuxta ea quæ dicta sunt supra cap. 20. Dubit. 19. Si autem non fuit conscius, non poterit ab eo euinci, nisi fortè prior titulum emptionis vel alium onerosum habeat; secundus verò titulum donationis: tunc enim etsi secundus inscius fuerit prioris contractus, tamen prior poterit illam euincere, vt colligunt Doctores ex L. Ignoti. 5. C. de reuocandis his, quæ in fraudem creditorum. vide Couar. n. 5. Donatarius tamen non tenetur illam sponte tradere, sed solum si emptor illam intra tempus Iure constitutum exigar, iuxta ea quæ cap. illo 20. Dub. 19. diximus.

142
Si mala fide
de egit.

Dico Tertiò, Si vterque emptor affirmet rem sibi traditam fuisse, nec liquere possit vtri priori tradita fuerit; adiudicanda est priori. Ratio est, quia seclusa traditione, ius prioris est potius: ergo in dubio huic fauendum. Nisi fortè posterior numerauerit pretium, prior verò nihil: tunc enim præ-

143
Si dubium
sit vtri
priori tradi-
ditum.